

<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/85fa6cdb-4b0a-48a4-8826-78c471cc38c2/content>

2. Колодяжна І.В., Борблік К.Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 448-453. [Електронний ресурс] // economdevelopment.in.ua – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/96>

3. Ільєнков О.О. Міжнародне співробітництво та інновації. Юридичний науковий електронний журнал. № 11/2023. с. 766-769 [Електронний ресурс] // lsej.org.ua – 2023. – Режим доступу до ресурсу: http://lsej.org.ua/11_2023/186.pdf

4. Журнал "Національна безпека і оборона" .2023. Журнал № 3-4. "Стратегічні партнери України" с. 63 [Електронний ресурс] // razumkov.org.ua – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://razumkov.org.ua/images/2023/10/11/NSD193-194_2023_ukr_all.pdf

5. Пальчевич Г.Т. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення / Г.Т. Пальчевич // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – № 18. – Ч. І. – С. 23–26. [Електронний ресурс] // <https://dspace.kntu.kr.ua> – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/eee588b8-6855-424b-abcf-3c9cd807f230/content>

6. Пермінова, С., Ситник, Н., & Чупріна, М. (2024). Інноваційна діяльність в Україні в період воєнної агресії: тенденції та перспективи. Економіка та суспільство, (59). [Електронний ресурс] // doi.org – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-62>

Смолій Л.В.

кандидат економічних наук, доцент
Уманський національний університет садівництва
м. Умань, Україна

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГАХ ВАРТОСТІ

Сучасна глобалізація стимулює інтеграцію національних економік у складні міжнародні виробничі мережі, які охоплюють усі етапи створення доданої вартості – від видобутку сировини до виробництва кінцевих товарів і послуг. Участь у глобальних ланцюгах вартості дає змогу країнам не лише залучати іноземні інвестиції, розвивати виробництво та підвищувати зайнятість, але й адаптуватися до високих міжнародних стандартів якості та інновацій. Аналіз детермінант збалансованого економічного зростання підтвердив, що глобальні ланцюги вартості становлять імператив підвищення експортної конкурентоспроможності країн та формування їх високого конкурентного статусу [1, с. 85]. Для України, яка має значний потенціал у сферах сільського господарства, металургії, машинобудування та ІТ, участь у глобальних ланцюгах вартості є важливим елементом економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Водночас структура участі України в глобальних ланцюгах вартості залишається переважно сировинно-орієнтованою, що обмежує можливості країни щодо створення продуктів з високою доданою вартістю. Таке положення створює значні ризики, пов'язані зі світовими коливаннями цін на сировину та технологічною залежністю від іноземних постачальників. Тому актуальність дослідження визначається необхідністю оцінити роль України в міжнародних ланцюгах постачання та знайти шляхи для переходу від сировинної спеціалізації до участі у більш технологічно насичених сегментах світового ринку.

Економіка України значною мірою зосереджена на експорті аграрної продукції, металургійних виробів, хімічної продукції, а також сировини для інших галузей. Це забезпечує країні стабільний дохід від зовнішньої торгівлі, але водночас обмежує можливості для створення продукції з високою доданою вартістю. Наприклад, велика частка експорту України становить сільськогосподарські культури (зерно, олійні культури) та

напівфабрикати з металу, які надалі проходять переробку в інших країнах і повертаються на світові ринки у вигляді готових товарів.

Така спеціалізація ставить Україну в позицію постачальника первинних продуктів на нижніх рівнях глобальних ланцюгів вартості, що часто називають «пасткою сировинного експорту». Участь на цьому рівні обмежує можливості країни щодо технологічного зростання, оскільки більша частина доданої вартості створюється на пізніших етапах ланцюга, таких як переробка, виробництво кінцевих продуктів, маркетинг та продаж.

Станом на 2022 р., 40,7% міжнародної торгівлі України припадали на глобальні ланцюги доданої вартості, що є меншим порівняно з показником 2020 р. – 45,3% [3]. Існують й інші оцінки: зокрема, база даних EORA UNCTAD свідчить, що 55% валового експорту України у 2020 р. було реалізовано через глобальні ланцюги вартості [4]. У 2022 р. у галузі сільського, лісового та рибного господарства 32,7% міжнародної торгівлі здійснювалося через глобальні ланцюги вартості, у енергетичній галузі, сфері послуг, обробній та видобувній промисловості – 40%, 37,1%, 47,1%, 53,8% відповідно.

Однак у деяких секторах, зокрема ІТ, Україна продемонструвала позитивні зміни, поступово переходячи до позиції виробника високотехнологічних послуг. ІТ-сектор України активно інтегрується у світові ринки, постачаючи інженерні послуги, розробку програмного забезпечення та ІТ-рішення для великих іноземних компаній. Цей сектор створює більше доданої вартості й займає вищі рівні у глобальних ланцюгах, ніж традиційні експортні сектори, що робить його перспективним напрямом для розвитку.

Наявні дані свідчать, що потужні економіки, що мають власний технологічний базис, характеризує активна, висхідна позиція у глобальних ланцюгах вартості. Так, цей показник склав 0,506 для США, 0,317 – для Японії, 0,073 – для Китаю (за останнє десятиліття позиція цієї країни змінилася з низхідної до висхідної, що стало результатом ефективної промислової та інноваційної політики), 0,027 – для Німеччини. Економіка України загалом займає у глобальних ланцюгах вартості помірковано низьку позицію у – 0,122, яка, однак, є вищою порівняно з іншими країнами Центральної Європи та Балтії, що стали членами Євросоюзу [2, с. 57].

Отже, місце України в глобальних ланцюгах вартості можна охарактеризувати наступним чином: сировинно орієнтована економіка з поступовим розвитком високотехнологічного сегменту. Для покращення позицій України в глобальних ланцюгах вартості необхідно використовувати наявний потенціал для створення продукції з більшою доданою вартістю та переорієнтуватися на розвиток високотехнологічних галузей. Це можна досягти за рахунок диверсифікації експортної структури, модернізації виробництв, стимулювання інновацій, а також покращення інфраструктури та інвестиційного клімату.

Україна має значний потенціал для розвитку галузей, які можуть забезпечити більшу додану вартість. Наприклад, сільськогосподарська та харчова промисловість мають перспективи переходу від експорту сировини до виробництва готових харчових продуктів і напівфабрикатів. Поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, а також виробництво органічних продуктів і продукції з географічним маркуванням можуть суттєво підвищити експортну вартість та диверсифікувати ринки збуту. Для розвитку малих і середніх підприємств, які є основними рушійними силами інновацій, необхідно створити сприятливий регуляторний клімат, зокрема шляхом спрощення дозвільних процедур, податкових пільг та покращення доступу до фінансування. Також важливо залучати іноземні інвестиції та створювати умови для партнерства між іноземними та українськими компаніями.

Розвиток високотехнологічних галузей, таких як ІТ, машинобудування, біотехнології, а також підтримка інновацій у вже наявних виробництвах можуть значно підвищити конкурентоспроможність України. Стимулювання інвестицій у технологічний сектор, зокрема через підтримку стартапів, досліджень і розробок, допоможе розвивати продукцію з більшою доданою вартістю. Крім того, розвиток освіти, професійної підготовки та програм перекваліфікації в галузях, які потребують високих технологічних навичок, стане фундаментом для переходу України на вищі позиції в глобальних ланцюгах вартості.

Україна має високий рівень кваліфікованих кадрів у сфері ІТ, інженерії, медицини, що створює конкурентні переваги. Підвищення рівня освіти та її адаптація до потреб світового ринку зробить українську робочу силу більш привабливою для залучення іноземних інвесторів.

Загалом, покращення позицій України в глобальних ланцюгах вартості можливе через диверсифікацію експортної структури, інвестування в інноваційні технології, розширення міжнародної інтеграції та поліпшення якості людського капіталу. Застосування цих заходів дозволить Україні перейти на новий рівень участі в глобальних ланцюгах вартості та сприятиме сталому економічному зростанню країни.

Література:

1. Антонюк Л., Черкас Н. Глобальна економічна мережевізація у конкурентному зростанні країн. Міжнародна економічна політика. 2019. №2 (31). С. 82–100.
2. Патлатой О.Є. Підвищення якості участі економіки України у глобальних ланцюгах доданої вартості. Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : зб. матеріалів XXI Міжнар. наук.-практ. конф. Одеського національного економічного університету, 26-27 квітня 2023 р. Одеса : ОНЕУ, 2023. 368 с.
3. TIVA. GVC Trade Table. URL: <https://wits.worldbank.org/gvc/gvc-trade-table.html>
4. EORA UNCTAD. URL: <https://worldmrio.com/unctadgvc>.

Смолій В.О.

аспірант

Уманський національний університет садівництва

м. Умань, Україна

Славінський В.П.

викладач

ВСП «Тальянківський агротехнічний фаховий коледж УНУС»

м. Тальянки, Україна

ВПЛИВ СИРОВИННОЇ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТУ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

В умовах глобалізації світової економіки та інтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, питання сировинної структури експорту набуває особливого значення для забезпечення економічного зростання. В Україні, яка має багатий природний ресурсний потенціал, експорт сировини і напівфабрикатів відіграє ключову роль у формуванні валового внутрішнього продукту (ВВП) та в забезпеченні зовнішньої торгівлі. Проте надмірна залежність від сировинних експортних потоків може створювати системні ризики для національної економіки. Переважна більшість досліджень провідних вчених-економістів стверджує, що залежність країни від сировинних ресурсів стримує економічне зростання в довгостроковій перспективі, гальмує притік інвестицій та розвиток інституцій [2, с. 72; 3, с. 1092].

Сировинна структура експорту визначає не лише обсяги валютних надходжень, але і загальний стан економіки країни. Україні важливо адаптувати свою сировинну політику до сучасних вимог світового ринку, щоб забезпечити стабільне зростання та підвищити конкурентоспроможність. Дослідження цього впливу допоможе виявити ключові чинники, які впливають на економічний розвиток, та сприятиме розробці ефективних стратегій для диверсифікації експорту. З огляду на прагнення України до європейської інтеграції, важливо досліджувати, як сировинна структура експорту відповідає вимогам європейського ринку. Аналіз впливу сировинної структури експорту дозволяє виявити не лише виклики, з якими стикається українська економіка, але й можливості для розвитку нових галузей. Сучасні тренди в міжнародній торгівлі, такі як зелена трансформація та цифровізація, вимагають від країн пошуку нових шляхів для модернізації економіки.